

G E H E I M

DE CPN EN EEN MOGELIJKE ILLEGALE SITUATIE.

Naar thans is gebleken heeft de leiding van de CPN in de eerste dagen van november 1956 ernstig gevreesd voor het uitbreken van een derde wereldoorlog. Oorzaak hiervan was de waarschuwing van de minister-president van de Sowjet-Unie, BOELGANIN, op 5 november aan de Engelse en Franse regeringen naar aanleiding van hun interventie in het Midden-Oosten. De Sowjet-minister-president vroeg zich daarin af in welke positie Engeland en Frankrijk zouden verkeren als zij zelf door machtiger staten zouden worden aangevallen. Hij gaf verder - bedektelijk dreigend - te kennen, dat er thans landen zijn die geen marine of luchtmacht naar Engeland en Frankrijk zouden behoeven te sturen, maar die andere middelen zoals raketwapens konden gebruiken.

Voor zover kan worden nagegaan heeft de vrees voor het uitbreken van een derde wereldoorlog niet in alle lagen van de CPN doorgewerkt. In Amsterdam was een groot aantal CPN-ers te zeer in beslag genomen met de bewaking en verdediging van het partijgebouw Felix Meritis.

Waarschijnlijk in de nacht van dinsdag 6 op woensdag 7 november werd te Amsterdam een bijzondere partijbestuurszitting gehouden, waarvoor o.m. partijbestuursleden uit Den Haag en Twente naar Amsterdam werden ontboden.

Volgens een niet nader te verifiëren bericht zou in deze zitting de situatie, waarin de CPN in geval van een nieuwe wereldoorlog zou komen te verkeren, onder ogen zijn gezien. Onder meer zou besloten zijn om in dat geval het partijbestuur in twee groepen te splitsen, waarvan de ene helft het land in zou trekken om van daaruit leiding te geven.

In de dagen na 4 november 1956 is een aantal prominente partijfiguren ondergedoken. Sommigen van hen hebben dit gedaan om

G E H E I M

molestaties van de zijde van het anti-communistische publiek te voorkomen. In enkele gevallen kon worden geconstateerd dat tot onderduiken werd overgegaan na het bekend worden van de hierboven aangehaalde waarschuwing van BOELGANIN. Van sommige figuren werd bekend dat zij handelden in opdracht van de partijleiding. Een en ander is echter moeilijk te achterhalen omdat de situatie in de CPN in die dagen bijzonder verward en onduidelijk was.

Met vrij grote zekerheid kan echter worden gesteld dat de CPN begin november 1956 niet was voorbereid op een toestand waarin illegaal moest worden gewerkt.

Hoewel men zich in de partij wel realiseert dat bij het uitbreken van een oorlog de vooraanstaande figuren van de partij gedetineerd zullen worden, zijn er geen aanwijzingen dat men maatregelen in concreto had getroffen om arrestaties te voorkomen.

Een vooraanstaand partijbestuurder die eind november een districtsbestuursvergadering in het Oosten des lands bijwoonde, wees er toen op, dat in geval van oorlog er zeer zeker communisten gearresteerd zouden worden. Hij wist daarbij echter niet meer te berde te brengen dan dat in dat geval het beste kader zou moeten onderduiken. Hij meende dat Paul de GROOT een dergelijke situatie tijdig genoeg zou onderkennen en beval het districtsbestuur aan, thans reeds mogelijkheden voor onderduiken b.v. bij familieleden onder ogen te zien. Ook het treffen van voorzieningen b.v. door het veilig stellen van stencilmachines om illegaal propaganda te kunnen blijven bedrijven achtte hij wenselijk.

Waar de CPN-leiding in begin november - zowel door de reactie van de Nederlandse bevolking op het gebeuren in Hongarije, als door de Sowet-stappen inzake de Engels-Franse interventie in het Midden-Oosten - geconfronteerd werd met de mogelijkheid van het ontstaan van een noodsituatie, is het niet onwaarschijnlijk, dat zij zich thans ernstig zal bezighouden met het beramen van maatregelen om in een dergelijke toestand verder te kunnen werken.

Het feit dat de partijleiding niet voorbereid bleek op een situatie, waarbij illegaal werken noodzakelijk is, behoeft overigens geen verbazing te wekken. Volgens betrouwbare berichten was de KPD, die sinds enige jaren het medio 1956 afgekondigde verbod kon zien aankomen en die door haar verbindingen met de SED toch over veel grotere mogelijkheden beschikte, ook niet op een dergelijke toestand ingesteld.

Er moge in dit verband aan worden herinnerd, dat de CPN-leiding na het uithreken van de oorlog in Korea in 1950 ook niet klaar was om in de illegaliteit te gaan. Toen naar de mening van de partijleiding het conflict in Korea dreigde uit te groeien tot een algemene wereldoorlog, beraamde men o.m. door de formatie van schaduwbesturen maatregelen om illegaal te kunnen blijven doorwerken.

18 december 1956.